

Factors affecting the successful implementation of Hadi projects in peri-urban settlements of Iran

Moslem Savari¹✉, Mohammad Shokati Amghani², Seyed Mohammad Javad Sobhani³

¹. Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran

². Department of Agricultural Extension and Education, College of Agriculture, Tarbiat Modares University (TMU), Tehran, Iran

³. Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Received:
05 September 2024
Received in revised form:
02 January 2025
Accepted:
05 February 2025
Published Date:
18 May 2025

pp.149-172

Keywords:
Hadi plan,
Rural housing,
Rural environment,
Planning,
Rural development.

ABSTRACT

Over the past four decades, Rural Guidance Plans (RGPs) or Hadi projects have been formulated and implemented in Iran's rural areas with the primary objective of fostering rural development and infrastructure advancement. While these plans aim to revitalize villages and promote civil engineering projects, their outcomes have varied significantly across regions, often posing substantial threats to Iran's historical and ancient fabric. This study seeks to identify the critical factors influencing the successful implementation of RGPs in rural Iran. The statistical population comprised experts and specialists knowledgeable in the subject, selected purposively for the study. Data analysis was conducted using SPSS and EXPERT CHOICE software. The findings reveal that RGPs have achieved limited success in Iran's rural regions, with most experts expressing dissatisfaction with their current implementation framework. Furthermore, the results indicate that these plans have not significantly improved the quality of life in rural communities and have only partially addressed the needs of Iran's rural fabric. A pairwise comparison of factors influencing the successful execution of RGPs highlighted the following priority order: social, economic, cultural, physical-structural, and environmental dimensions. This study underscores the necessity of shifting the focus of RGPs from physical-structural interventions to holistic livelihood dimensions of local communities. The insights generated herein offer policymakers and rural development planners a renewed perspective for designing context-sensitive and sustainable rural strategies.

Corresponding author (Email: Savari@asnrukh.ac.ir)

Cite this article:

Savari, M., Shokati Amghani, M. & Sobhani, M. J. (2025). Factors affecting the successful implementation of Hadi projects in peri-urban settlements of Iran. *Journal of Urban Peripheral Development*, 7 (1), 149-172.

doi <https://doi.org/10.22034/jpusd.2025.368896.1243>

2676-4172 © Iranian Association of Geography and Rural Planning.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

In all societies, the process of rural development has been aligned with the past economic, social, and cultural conditions (Savari et al., 2015; Shokati Amghani et al., 2023; Savari et al., 2024). Naturally, with the evolution of living conditions in villages over time and across different domains, the old structures no longer align with modern life (Savari et al., 2025). Uncontrolled physical growth of villages has led to an unbalanced landscape of settlements, lacking appropriate physical-spatial relationships within rural areas (Jalalian et al., 2017). To achieve sustainable rural development in physical terms, global policies and strategies for physical development in rural areas have focused on aspects such as land use, physical design, housing, services, roads and transportation systems, cultural heritage, natural heritage, and resettlement (Pourtaheri et al., 2012). Over the past four decades, rural development plans, known as "Hadi plans" have been prepared and implemented in rural areas of Iran to facilitate rural development and construction. Although the primary mission of these plans is the development of villages and the promotion of construction projects, various assessments in recent years indicate that while there have been some successes, there have also been deficiencies in infrastructure, economic, social, welfare, rural management, and health aspects (Savari et al., 2025). In this context, the present study aimed to determine the factors influencing the successful implementation of rural development plans in rural areas of Iran.

Methodology

In this study, the Analytic Hierarchy Process (AHP) technique was used to prioritize the factors influencing the successful implementation of rural development plans in rural areas of Iran. Initially, the criteria and sub-criteria to be analyzed were identified separately through a review of previous research. Then, they were compiled into a hierarchical structure and assessed using a questionnaire designed for hierarchical analysis (Savari & Amghani, 2022). The statistical population included experts and knowledgeable faculty members who had extensively studied rural development plans. They were contacted via email and sent questionnaires. The data obtained were analyzed using Expert Choice 11 software. Pairwise comparisons of the options were conducted based on each criterion. After completing 28 questionnaires, data analysis was carried out. In the AHP method, the acceptable inconsistency ratio, which measures the validity of respondents' answers using comparison matrices, is considered less than 0.1. Thus, the inconsistency rate of each pairwise comparison was resolved using the software if it was below 0.1 (Noshad et al., 2018).

Results and discussion

The results of examining the individual and professional characteristics of the experts studied showed that the average age of the respondents was 39.38 years with a standard deviation of 11.41 years. Additionally, the average number of projects and research conducted in the field of construction activities and rural development plans was 2.35. Furthermore, the examination of the education level of the respondents indicated that nearly 60 percent had a doctoral degree and were engaged in academic and research activities at universities. The analysis of the five factors (economic, social, cultural, environmental, and physical) influencing the successful implementation of rural development plans in rural areas of Iran, based on pairwise comparisons, showed that social, economic, cultural, physical, and environmental aspects should be prioritized in that order, with weights of 0.369, 0.276, 0.182, 0.143, and 0.107, respectively. The inconsistency rate in this section was 0.07, indicating no contradictions in the results as it was below the acceptable threshold of 0.1. To prioritize the pairwise comparisons of social factors, the weights obtained from the analysis were used. According to the results, the managers of the Hadi project should pay more attention to the social factors of "accurate needs assessment," "increasing public trust and participation in the implementation of the project," and "holding informational sessions with the people" compared to other factors. Similarly, among the economic factors, the aspects of "development of side and diverse employment" with a weight of 0.524, "timely payment of demolition costs" with a weight of 0.466, and "improving the level of welfare and quality of life" with a weight of 0.324 are more important compared to other factors and should be given more attention during the implementation of the Hadi project. Additionally, the inconsistency rate in this factor is within an acceptable range, similar to other sections.

On the other hand, the results of the pairwise comparisons in the cultural sub-sections indicated that among the factors under consideration, "attention to the region's cultural and historical context," "avoiding coercion during project implementation," and "respecting the customs and traditions of each region" with weights of 0.417, 0.34, and 0.281 respectively, had higher priorities compared to other factors. Prioritizing the physical factors showed that "improving the condition of roads and precisely asphalted villages after service activities (such as gas pipelines)" with a weight of 0.501, "reinforcing rural housing to control natural disasters (such as earthquakes and floods)" with a weight of 0.429, and "upgrading rural housing based on modern construction methods" with a weight of 0.308 had higher priorities compared to other factors. Thus, these factors should be given more attention compared to other factors. Finally, examining the environmental factors influencing the successful implementation of the Hadi project in rural areas showed that "developing sanitation and collecting local wastewater and household sewage" with a relative weight of 0.401, "appropriate location for burying household waste outside the village" with a relative weight of 0.328, and "beautification and upgrading of village green spaces" with a relative weight of 0.276 had higher importance compared to other factors.

Conclusion

Rural development plans have been implemented in rural areas of Iran for nearly four decades. These plans aim to improve the quality of life and enhance the livelihoods and welfare levels of the rural population. However, in recent years, physical aspects have dominated other aspects and objectives of the plans, posing a threat to the historical and ancient structures of rural areas. Additionally, in some regions, the implementation of these plans has not achieved their intended goals and has led to dissatisfaction among the rural population. This research aimed to identify the factors influencing the successful implementation of these plans in rural areas. Overall, the findings of this study provide new insights for policymakers in the field of rural development. The results indicate that for successful implementation, attention should first be given to social, economic, cultural, physical, and environmental aspects in that order.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شاپا الکترونیکی: ۲۶۷۶-۴۱۷۲

مجله توسعه فضاهای پیراشهری

Journal Homepage: <https://jpusd.ir>

عوامل مؤثر بر اجرای موفق طرح‌های هادی در سکونتگاه‌های پیراشهری ایران

مسلم سواری^۱، محمد شوکتی‌آقمقانی^۲ و سید محمدجواد سبحانی^۳

۱. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران.

۲. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
طی چهار دهه گذشته، طرح‌های هادی روستایی در مناطق روستایی ایران باهدف ایجاد زمینه توسعه و عمران روستایی تهیه و اجرا می‌شوند. اگرچه آبادانی روستاها و کمک به ترویج پروژه‌های عمرانی رسالت اصلی طرح هادی روستایی است اما در مناطق مختلف پیامدهای متفاوتی را بر جای گذاشته و حتی در بعضی از مناطق تهدیدی بزرگ برای بافت تاریخی و باستانی ایران می‌باشد. در این راستا، پژوهش حاضر باهدف تعیین عوامل مؤثر بر اجرای موفقیت‌آمیز طرح‌های هادی در مناطق روستایی ایران انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارشناسان و متخصصان آگاه به موضوع مورد مطالعه بودند که به‌طور هدفمند برای مطالعه انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزارهای SPSS و EXPERT CHOICE انجام شد. نتایج نشان داد که طرح‌های هادی در مناطق روستایی ایران موفقیت چندانی به دست نیاورده است و اغلب کارشناسان مورد مطالعه موافقتی با اجرای طرح هادی به شکل فعلی ندارند. همچنین بر اساس نتایج، اجرای این طرح‌ها در بهبود کیفیت زندگی جوامع روستایی موفقیت چشمگیری در پی نداشته و به‌طور متوسط قادر به پاسخگویی نیازهای بافت روستایی ایران بوده است. علاوه بر این، در بررسی زوجی عوامل تأثیرگذار بر اجرای موفق طرح هادی در مناطق روستایی، نتایج بیانگر این است که باید به ترتیب به عامل‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فیزیکی - کالبدی و زیست‌محیطی توجه شود. نتایج این پژوهش با تأکید بر لزوم انتقال تمرکز طرح‌های هادی از بعد فیزیکی - کالبدی به سایر جنبه‌های معیشت جوامع محلی، می‌تواند بینش‌های جدیدی را برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توسعه روستایی فراهم نماید.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۲/۲۸ صص. ۱۷۲-۱۴۹ واژگان کلیدی: طرح هادی، مسکن روستایی، محیط روستا، برنامه‌ریزی، توسعه روستایی.

نویسنده مسئول (رایانامه: Savari@asnrukh.ac.ir)

ارجاع به مقاله: سواری، مسلم؛ شوکتی‌آقمقانی، محمد و سبحانی، سیدمحمدجواد. (۱۴۰۴). عوامل مؤثر بر اجرای موفق طرح‌های هادی در سکونتگاه‌های پیراشهری ایران. *توسعه فضاهای پیراشهری*، ۱۷(۱)، ۱۷۲-۱۴۹.

<http://doi.org/10.22034/jpusd.2025.368896.1243>

ناشر: انجمن جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی ایران

@نویسندگان

مقدمه

در تمام جوامع، فرآیند توسعه روستاها متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گذشته بوده است (Savari et al., 2015; Jamshidi et al., 2017; Savari et al., 2024) و بدیهی است که با توجه به تحول شرایط زندگی در روستاها در گذر زمان و در عرصه‌های مختلف، دیگر بافت قدیم با زندگی امروزی هماهنگی لازم را ندارد و نیاز است اصلاحاتی در آن به وجود آید تا بتواند شرایط مناسب زندگی را فراهم نماید (Savari et al., 2025). از طرفی روستاها با توجه به نقشی که در توسعه ملی دارند، از جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌ریزی‌های توسعه برخوردارند (Savari et al., 2023) و پایداری فضاهای روستایی در ابعاد مختلف می‌تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه‌ای و ملی داشته باشد (افراخته و همکاران، ۱۳۹۴). از این رو دولت‌ها از طریق سیاست‌گذاری در قالب برنامه‌های عمرانی اقدام به ایجاد تحول و دستیابی به شرایط مطلوب زیستی در سکونتگاه‌های روستایی می‌نمایند (عزمی و همکاران، ۱۳۹۵). تدوین برنامه برای توسعه اقتصادی — اجتماعی کشور، حل بسیاری از معضلات اقتصادی و حرکت به سوی زندگی اقتصادی بهتر، نیاز مبرم است (امیرانتخابی و همکاران، ۱۳۹۷). آنچه در این میان ضرورت برنامه‌ریزی کالبدی را آشکار می‌کند، نابسامانی وضع کالبدی مناطق روستایی و کیفیت نامناسب مسکن روستایی است. در حقیقت رشد هدایت نشده فیزیکی روستاها باعث شکل‌گیری چشم‌انداز ناموزونی از عرصه‌های سکونتگاهی شده است که فاقد روابط و پیوندهای مناسب کالبدی — فضایی در درون مناطق روستایی است (Jalalian et al., 2017; Shokati Amghani et al., 2023). برای تحقق‌پذیری توسعه پایدار روستایی، در سطح جهانی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه در عرصه‌های روستایی با مصادیقی چون کاربری زمین، طراحی کالبدی، مسکن، خدمات، راه‌ها و نظام حمل‌ونقل، میراث فرهنگی، میراث طبیعی و اسکان مجدد، مورد توجه قرار گرفته است (Pourtaheri et al., 2012). بنابراین برنامه‌های توسعه کالبدی روستایی باید با فراهم آوردن بسترهای مناسب، زمینه پایداری سکونتگاه‌های روستایی را در سایر ابعاد فراهم نماید تا نواحی روستایی بتوانند توان اولیه خود را با حفظ شرایط مطلوب در طول زمان حفظ کنند (مطیعی‌لنگرودی و یاری، ۱۳۸۹). در این زمینه یکی از مهم‌ترین برنامه‌هایی توسعه روستایی پس از پیروزی انقلاب اسلامی، طرح‌های هادی روستایی می‌باشد که باهدف فراهم نمودن بستر تجدید حیات و هدایت روستاها در نظر گرفتن جنبه‌های فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی طراحی و انجام شده است (رضایی و صفا، ۱۳۹۱).

طرح هادی روستایی، با درپیش گرفتن رویکردی مبتنی بر محوریت تحولات کالبدی در توسعه روستاها به اجرای پروژه‌هایی پرداخته است که همه در پی دگرگون کردن کالبد روستاها و به تبع آن توسعه روستایی هستند (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۷). تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی از بنیادی‌ترین برنامه‌های توسعه روستایی است که با اهداف عمده‌ی زیر تهیه و اجرا شده است: ۱) ایجاد زمینه‌ی توسعه و عمران روستا با توجه به شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی؛ ۲) تأمین عادلانه‌ی امکانات از طریق ایجاد تسهیلات اجتماعی،

تولیدی و رفاهی؛ ۳) هدایت وضعیت فیزیکی روستا؛ ۴) ایجاد تسهیلات لازم برای بهبود مسکن روستاییان و خدمات محیط زیستی و عمومی (شماعی و همکاران، ۱۳۹۳).

ارزیابی مختلف سال‌های اخیر نشان‌دهنده برخی موفقیت‌های طرح هادی توأم با مجموعه‌ای از کاستی‌ها در حوزه‌های مسائل زیربنایی، اقتصادی، اجتماعی، ایجاد امکانات رفاهی، مدیریت روستایی و مسائل بهداشتی می‌باشد (Savari et al., 2025). در حالی که اجرای این طرح در دوره اخیر باعث امیدواری بیشتر روستائیان به سکونت در روستا به لحاظ خدمات رسانی عمومی تا حدودی موفق بوده است اما از جهت زیست‌محیطی، جلب مشارکت مردم و اتمام به موقع طرح‌ها توفیق چندانی نداشته است (سواری و همکاران، ۱۳۹۹). از آنجایی که در آینده احتمال تبدیل روستاهای پرجمعیت به نقاط شهری وجود دارد، اجرای بهتر و مؤثر طرح‌های هادی روستایی از لحاظ پایه‌ریزی ساختاری، دارای اهمیت می‌باشد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۳). به همین جهت در بسیاری از مطالعات ضرورت بازنگری در فرآیند تهیه و اجرای این طرح‌ها از طرف مردم و مسئولان مطرح شده است (سواری و همکاران، ۱۳۹۹؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۷؛ عظیمی و همکاران، ۱۳۹۱). در این راستا این تحقیق باهدف تحلیل عوامل مؤثر بر اجرای موفق طرح هادی در مناطق روستایی ایران انجام شد.

مبانی نظری

در اسناد برنامه‌ریزی فضایی در چارچوب توسعه کالبدی، در ایران، طرح‌های هادی روستایی، اولین تلاش سازمان یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی کالبدی روستاهای کشور است که از سال ۱۳۶۷ تاکنون برای بیش از ۳۲۷۱۷ روستا تهیه و تقریباً نیمی از آن‌ها به اجرا گذاشته شده است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۷). آنچه در کشور ما به نام طرح هادی نام برده می‌شود، طرحی است که ضمن سازمان‌دهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آن و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تولیدی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های سازمان‌دهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی با طرح جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید. در چهار دهه اخیر، طرح هادی مطالعه و به اجرا گذاشته شد و به عنوان یک متغیر بیرونی، بر ساختار روستاها تأثیر گذاشت. این ساختارها شامل ابعاد چهارگانه فیزیکی - کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روستا است (ریاحی و همکاران، ۱۳۹۶).

طرح هادی در بین تمامی طرح‌های عمرانی دارای اهمیت خاصی می‌باشد و از سه جنبه دارای اهمیت است. اولاً با توجه به زمان آغاز این طرح‌ها تهیه و اجرای آن‌ها چندین سال سابقه دارد. ثانیاً از آنجاکه طرح‌های هادی در مقیاس روستا تهیه می‌شود گستره مکانی آن‌ها زیاد است و در تمامی نواحی روستایی کشور می‌توان نمونه‌هایی از آن‌ها را یافت. ثالثاً طرح‌های هادی روستایی به عنوان محلی‌ترین و موردی‌ترین طرح‌ها، به طور مستقیم با اجتماع روستایی ارتباط دارند (رضوانی، ۱۳۸۷). از این رو، با در نظر گرفتن اهمیت طرح‌های هادی از یک سو و ادامه

روند طراحی و اجرای این طرح‌ها از سوی دیگر، بررسی و ارزیابی اثرات این طرح‌ها در ابعاد مختلف می‌تواند بسیار حساس و ضروری باشد. زیرا چنین بررسی‌هایی، اطلاعات لازم برای مدیران را از طریق یک فرایند بازخوردی کارآمد فراهم می‌سازد تا آن‌ها بتوانند روش‌های مناسب‌تر و بهتری را برای اجرای طرح‌های آتی انتخاب نمایند. از سوی دیگر، از طریق شناسایی ضعف‌ها و موانع اجرایی طرح می‌توانند به یافتن راه‌حل کمک نموده و در نتیجه اجرای طرح‌های آتی را اثربخش‌تر و کارآمدتر نمایند (Kelly et al., 2006).

ازجمله مطالعات اولیه‌ای که در ارتباط با طرح‌های هادی به اجرا درآمده است می‌توان به کارهای وثوقی (۱۳۶۷) و شارع‌پور (۱۳۷۰) اشاره کرد. این افراد با وجود آنکه اجرای این گونه طرح‌ها را بدون اشکال نمی‌دانند، اعتقاد دارند طرح‌های اجرا شده با تأمین برخی از امکانات و خدمات اولیه، اثر مثبتی بر زندگی روستائیان داشته‌اند. همچنین، عنابستانی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که اجرای طرح‌های هادی روستایی در شهرستان فریمان به‌طور مستقیم بر کیفیت عینی زندگی روستائیان مؤثر واقع شده است. در این راستا، عزیزپور و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی اثرات اقتصادی اجرای طرح‌های هادی روستایی در سکونتگاه‌های روستایی کشور را تحلیل و ارزیابی کرده‌اند که معتقدند که اجرای این طرح‌ها بر توسعه اشتغال، تأثیر نسبتاً مطلوب بر میزان سرمایه‌گذاری، میزان درآمد روستائیان و بر بهره‌برداری از زمین تأثیر مطلوب داشته است. محمدی‌یگانه و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی نشان می‌دهند که اجرای این طرح‌ها تأثیرات مثبت و معناداری بر ابعاد کالبدی زندگی روستائیان داشته است، اما در ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی توفیق چندانی حاصل نشده است. سواری و همکاران (۱۳۹۲) باهدف تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی روستائیان از طرح هادی چنین اظهار می‌نمایند که رضایتمندی اکثریت روستائیان نسبت به طرح هادی کم و متوسط بوده است. نتایج حاصل از تحلیل عاملی سه عامل ایجاد علاقه‌مندی به روستا، اثرات فیزیکی - کالبدی و ایجاد اشتغال‌های جانبی در روستا را به‌عنوان اثرات طرح هادی شناسایی کرد همچنین نتایج نشان می‌دهد بین اکثر مؤلفه‌های موجود در طرح هادی با میزان رضایتمندی روستائیان از این طرح رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. عزمی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی در این زمینه به این نتیجه رسیدند که طرح‌های هادی بر روی وضعیت کالبدی روستاها اثر مثبتی گذاشته است؛ اما از نظر اقتصادی و فرهنگی موفق عمل نکرده است و رضایت پایینی از طرح هادی در بین دهیاران و اعضای شورا وجود داشته است. جلالیان و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله‌ای تحت عنوان اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش تمرین در شهرستان اردبیل) دریافتند که اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی محدوده مطالعاتی تأثیر قابل توجهی داشته و در این زمینه موفق عمل کرده است.

در مطالعات خارجی نیز، فیشر و همکاران (۲۰۰۵) در ارزیابی آثار اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی پروژه‌های روستایی در چین به این نتیجه رسیدند که بیشترین تأثیر این پروژه‌ها بر ابعاد اقتصادی و زیست‌محیطی بوده است. شیجی و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی نقش اصلاحات زیرساختی - کالبدی در دستیابی به توسعه متوازن

نواحی روستایی و شهری پرداخته، نتیجه گرفتند که ایجاد و توسعه اصلاحات زیر ساختی نقش بسیار مهمی در دستیابی به توسعه هماهنگ اجتماعی- اقتصادی بین مناطق روستایی و شهری دارد؛ همچنین ضعف مدیریتی و نبود اعتبارات کافی و عدم حمایت مالی از روستائیان برای ایجاد اصلاحات، بروز مسائل زیست محیطی و آسیب به طبیعت در روستا، وجود برخی مشکلات فنی در اجرای طرح‌ها و آشنایی اندک متصدیان طرح‌ها با شرایط اجتماعی- فرهنگی مناطق روستایی از مهم‌ترین مشکلات اجرای اصلاحات زیر ساختی- کالبدی است که سبب کاهش اثربخشی فعالیت‌ها می‌شود. در ادامه خلاصه‌ای از مطالعات انجام‌شده در زمینه طرح هادی در جدول شماره (۱) ارائه می‌شود:

جدول ۱. بررسی نتایج تحقیقات انجام‌شده در زمینه آثار طرح‌های هادی بر مناطق روستایی

عنوان تحقیق	نویسنده	سال	نتایج
ارزیابی اثرات طرح‌های هادی در استان اصفهان	موسوی قه‌دیریخانی	۱۳۸۳	نقش ضعیف بهسازی در عرصه امکانات و عدم موفقیت در کنترل مهاجرت.
اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی در غرب گیلان	عظیمی و جمشیدیان	۱۳۸۴	پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری به آن‌ها به سکونت در روستا.
شناسایی و تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی در مناطق روستایی	رضایی و شوکتی آقمقانی	۱۳۹۲	اثرات طرح‌های هادی شامل بخش‌های کالبدی- زیرساختی، اجتماعی، بهداشتی، اقتصادی زیست محیطی است.
اثرات طرح هادی بر تاب‌آوری کالبدی	ویسی و همکاران	۱۳۹۷	اجرای طرح‌های هادی موجب ارتقای سطح تاب‌آوری کالبدی روستایی می‌شود.
ارزیابی اثرات طرح هادی بر سلامت روستائیان	حیدری مکرر و همکاران	۱۳۹۸	کیفیت اجرای طرح‌ها در با سلامت روستائیان دارای همبستگی است.
نقش مشارکت در چشم‌انداز توسعه پایدار طرح‌های شهری	Valencia et al	2010	بیان می‌کند جلب مشارکت مردمی در برنامه‌های عمرانی روستایی موجب بهبود اثرات بیشتر و رضایت آنان از طرح هادی می‌شود همچنین مشارکت آن‌ها موجب متعهد شدن بیشتر آن‌ها در اجرای این طرح می‌شود.
نقش مشارکت های مردمی در طرح‌های بهسازی	Stefano	2010	اهمیت مشارکت‌های مردمی در طرح‌ها موفقیت اجرایی طرح را بالا می‌برد.
چالش‌های مهم دستیابی به توسعه روستایی	Siegfried, and Budjurova	2011	وجود مشکلات مالی، آگاهی و شناخت پایین روستائیان در خصوص طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و مهم‌ترین چالش توسعه کالبدی فیزیکی است.
موانع اجرای طرح‌های توسعه کالبدی- فیزیکی در چین	Long et al	2012	ضعف در سیاست‌گذاری دولتی، تقلید از بافت شهری و از بین رفتن بافت سنتی روستا، کمبود منابع مالی برای اجرای طرح و تأکید بیش از حد بر صنعتی سازی و شهرنشینی
بررسی نقش اصلاحات زیرساختی- فیزیکی در دستیابی به توسعه متوازن	Shijie et al	2012	مهم‌ترین مشکلات اصلاحات زیرساختی فیزیکی، ضعف مدیریتی، نبود اعتبارات کافی، ایجاد مسائل زیست محیطی و آسیب رساندن به طبیعت، مشارکت پایین افراد محلی و آشنایی پایین متصدیان با شرایط اجتماعی فرهنگی مناطق روستایی است.

روش‌شناسی

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) روشی است منعطف، قوی و ساده که برای تصمیم‌گیری در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد، مورد استفاده قرار می‌گیرد. روش AHP از مقایسه زوجی، برای اندازه‌گیری استفاده می‌کند. این مقایسه زوجی برای تعیین وزن معیارها، زیرمعیارها و یا گزینه‌ها به کار برده می‌شود. لذا در این پژوهش نیز برای اولویت‌بندی عامل‌های تأثیرگذار بر اجرای موفق طرح‌های هادی در مناطق روستایی ایران از این تکنیک استفاده شد. برای این منظور ابتدا گزیدارها و معیارهای مورد تحلیل در مرحله‌ای جداگانه از طریق بررسی پژوهش‌های پیشین به دست آمد، سپس به وسیله پرسشنامه مورد استفاده در تحلیل سلسله مراتبی و براساس درخت سلسله مراتبی تدوین شد. جامعه آماری شامل کارشناسان و اعضای حیات علمی خبره و آگاه به موضوع بودند که در زمینه طرح‌های هادی مطالعات زیادی داشتند از طریق مکاتبه اینترنتی برای آنان پرسشنامه ارسال شد. برای تحلیل داده‌های حاصل نیز از نرم‌افزار Expert Choice¹¹ استفاده شده است. روش تحلیل سلسله مراتبی می‌تواند با به کارگیری هم‌زمان معیارهای کمی و کیفی و در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متعدد شرایط انتخاب را با مشکل مواجه می‌سازد، مؤثر واقع شده و سلسله‌مراتب اهمیت و نحوه اولویت‌بندی بین معیارهای مختلف را تعیین کند (Savari & Amghani, 2022). در ادامه تحقیق مراحل فرایند تحلیل سلسله مراتبی تشریح شده است.

۱- ترسیم و تشریح درخت سلسله مراتبی: فرایند تحلیل سلسله مراتبی با شناسایی و اولویت‌بندی عناصر تصمیم‌گیری شروع می‌شود. این عناصر می‌توانند شامل سه سطح اهداف، معیارها و زیرمعیارهای احتمالی باشد که در اولویت‌بندی به کار می‌روند. - **سطح اول، تدوین هدف،** در این تحقیق، هدف عبارت است از بررسی عامل‌های اثرگذار بر اجرای موفق طرح‌های هادی در میان جوامع روستایی ایران بود. - **سطح دوم، تعیین معیارها،** ۵ معیاری که در این پژوهش به کار رفتند عبارت‌اند از: معیارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و کالبدی - فیزیکی بود که به عنوان چارچوب اجرای موفق طرح هادی بکار گرفته شد. - **سطح سوم، زیرمعیارها:** تمامی ۵ معیار که به عنوان چارچوب اجرای موفق طرح هادی در نظر گرفته شد هر کدام دارای ۹ زیرمعیار بودند.

۲- مقایسه زوجی گزینه‌ها و معیارها: برای گردآوری داده‌های زوجی گزینه‌ها و معیارهای تحقیق، ترسیم و اجرای سه مرحله زیر الزامی است. در مرحله اول، پرسشنامه گردآوری داده‌ها به صورت مقایسه زوجی هر یک از معیارها و گزینه‌ها طراحی شد. در مرحله دوم، نمونه مطالعه یعنی افراد خبره صاحب تجربه و اطلاعات در حوزه طرح هادی در میان جوامع روستایی انتخاب شد. در مرحله سوم، جدول مقایسه زوجی گزینه‌ها و معیارها به صورت مقیاسی ۹ درجه‌ای به صورت زیر طراحی شد (جدول ۲).

جدول ۲. مقادیر ترجیحات برای مقایسه‌های زوجی

وضعیت مقایسه‌ها	وزن یا ارزش
یکسان	۱
یکسان تا نسبتاً بیشتر	۲
نسبتاً بیشتر یا ضعیف	۳
نسبتاً بیشتر تا بیشتر	۴
بیشتر یا قوی	۵
بیشتر تا خیلی بیشتر	۶
خیلی بیشتر یا خیلی قوی	۷
خیلی بیشتر تا خیلی خیلی بیشتر	۸
خیلی خیلی بیشتر یا کاملاً مرجح	۹

براساس این جدول، مقایسه‌های زوجی گزینه‌ها براساس تک‌تک معیارها صورت گرفت که پس از تکمیل ۲۸ پرسشنامه به تحلیل داده‌ها اقدام شد. با توجه به این که در روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی درصد سازگاری قابل تحمل (IR) که به وسیله آن اعتبار پاسخ پرسش‌شوندگان با ماتریس‌های مقایسه‌ای موردسنجش قرار می‌گیرد، کمتر از ۰/۱ در نظر گرفته شده است؛ بنابراین، نرخ ناسازگاری هر کدام از مقایسه‌های زوجی با نرخ کمتر از ۰/۱ با استفاده از نرم‌افزار رفع شده است (Noshad et al., 2018).

یافته‌های پژوهش

بررسی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای کارشناسان مورد مطالعه نشان داد که میانگین سن پاسخگویان مورد مطالعه ۳۹/۳۸ با انحراف معیار ۱۱/۴۱ سال بود. همچنین میانگین انجام پروژه و تحقیق در زمینه فعالیت‌های عمرانی و طرح هادی برابر با ۲/۳۵ بود. علاوه بر این، بررسی سطح تحصیلات افراد نتایج نشان داد که اکثریت پاسخگویان نزدیک به ۶۰ درصد دارای سطح تحصیلات دکتری و در دانشگاه‌ها مشغول به فعالیت درسی و پژوهشی بودند.

بررسی میزان موفقیت اجرای طرح هادی در مناطق روستایی

در بررسی میزان موفقیت طرح هادی از دیدگاه کارشناسان نتایج نشان داد که اکثریت پاسخ‌دهندگان اذعان داشتند که طرح‌های هادی در مناطق روستایی ایران موفقیت چندانی به دست نیاورده است زیرا ۶۴/۲۸ درصد از افراد میزان موفقیت طرح را خیلی کم و کم ذکر کرده‌اند (جدول ۳).

جدول ۳. بررسی میزان موفقیت طرح هادی در مناطق روستایی

میزان موفقیت	تعداد	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۸	۲۸/۵۷	۲۸/۵۷
کم	۱۰	۳۵/۷۱	۶۴/۲۸
متوسط	۵	۱۷/۸۵	۸۲/۱۳
زیاد	۲	۷/۱۴	۸۹/۲۷
خیلی زیاد	۳	۱۰/۷۳	۱۰۰

میزان موافقت با اجرای طرح هادی به شکل فعلی

در بررسی میزان موافقت با اجرای طرح هادی، براساس دیدگاه کارشناسان مورد مطالعه می‌توان گفت که اکثریت آنان موافقتی با اجرای طرح هادی به شکل فعلی ندارند زیرا نزدیک به ۷۰ درصد از آنان جواب کم و خیلی کم داده‌اند (جدول ۴).

جدول ۴. میزان موافقت پاسخگویان با اجرای طرح به شکل فعلی

میزان موفقیت	تعداد	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱۱	۳۹/۲۸	۳۹/۲۸
کم	۸	۲۸/۵۷	۶۷/۸۵
متوسط	۵	۱۷/۸۵	۸۵/۷
زیاد	۳	۱۰/۷۱	۹۶/۴۱
خیلی زیاد	۱	۳/۵۹	۱۰۰

میزان پاسخگویی طرح به بافت روستایی ایران

نتایج بررسی میزان پاسخگویی طرح به بافت روستایی ایران براساس دیدگاه پاسخگویان نشان داد که این طرح به‌طور متوسط قادر است پاسخگوی بافت روستایی ایران باشد زیرا ۲۸/۵۷ درصد از افراد طبقه متوسط را انتخاب کرده‌اند (جدول ۵).

جدول ۵. بررسی میزان پاسخگویی طرح به بافت روستایی ایران

میزان موفقیت	تعداد	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۶	۲۱/۴۲	۲۱/۴۲
کم	۷	۲۵/۰	۴۶/۴۲
متوسط	۸	۲۸/۵۷	۷۱/۰۳
زیاد	۵	۱۷/۸۵	۸۸/۸۸
خیلی زیاد	۲	۱۱/۱۲	۱۰۰

اثرگذاری طرح بر بهبود کیفیت زندگی جوامع روستایی در حال حاضر

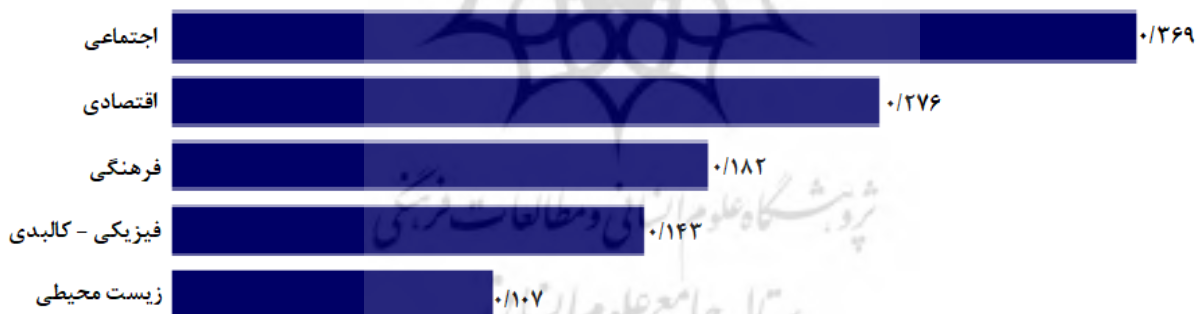
نتایج جدول (۶) در بررسی اثرگذاری طرح بر بهبود کیفیت زندگی جوامع روستایی در حال حاضر نتایج نشان داد این طرح تأثیرات ناچیزی بر کیفیت زندگی در جوامع روستایی دارد زیرا بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان اثرات طرح را کم و خیلی کم ذکر نمودند.

جدول ۶. اثرگذاری طرح بر بهبود کیفیت زندگی جوامع روستایی

میزان موفقیت	تعداد	درصد	نما
خیلی کم	۸	۲۸/۵۷	۲۸/۵۷
کم	۹	۳۲/۱۵	۶۰/۷۲
متوسط	۷	۲۵/۰	۸۵/۷۲
زیاد	۲	۷/۱۴	۹۲/۸۶
خیلی زیاد	۲	۷/۱۴	۱۰۰

بررسی عامل‌های مؤثر بر اجرای موفق طرح هادی در مناطق روستایی

در بررسی عامل پنج عامل (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و فیزیکی - کالبدی) تأثیرگذار بر اجرای موفق طرح هادی در مناطق روستایی ایران براساس مقایسات زوجی نتایج نشان داد که در طرح هادی ابتدا باید به مباحث اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فیزیکی - کالبدی و زیست محیطی توجه شود زیرا اوزان آنها به ترتیب ۰/۳۶۹، ۰/۲۷۶، ۰/۱۸۲، ۰/۱۴۳ و ۰/۱۰۷ می باشد. همچنین نرخ ناسازگاری در این بخش ۰/۰۷ می باشد با توجه کمتر از ۰/۱ بودن آن می توان گفت تناقض گویی در نتایج مشاهده نمی شود (شکل ۱).

شکل ۱. اولویت بندی توجه به عامل‌های به هنگام اجرای طرح هادی

اولویت بندی عامل‌های اجتماعی

به منظور اولویت بندی مقایسات زوجی در عامل‌های اجتماعی از میزان وزن بدست آمده عامل‌ها استفاده شد. نتایج این بخش در جدول شماره (۷) ارائه شده است. براساس نتایج به دست آمده مدیران اجرایی طرح هادی باید در

عوامل اجتماعی به موارد «نیازسنجی دقیق»، «افزایش جلب اعتماد و مشارکت‌های مردمی در اجرای طرح» و «برگزاری جلسات توجیهی با مردم» بیش از سایر عامل‌ها توجه نمایند.

جدول ۷. اولویت‌بندی توجه به عامل‌های اجتماعی به هنگام اجرای طرح

عامل‌های اجتماعی	وزن	اولویت	نرخ ناسازگاری
نیازسنجی دقیق	۰/۴۷۵	۱	۰/۰۸
افزایش جلب اعتماد و مشارکت‌های مردمی در اجرای طرح	۰/۴۰۱	۲	
برگزاری جلسات توجیهی با مردم	۰/۳۷۶	۳	
افزایش گاهی به مردم در زمینه اثرات طرح هادی	۰/۳۴۹	۴	
توجه به خواسته و نیازهای مردم محلی	۰/۳۰۵	۵	
توجه به رضایت‌مندی مردم	۰/۲۶۴	۶	
شروع در فصل مناسب	۰/۲۳۷	۷	
سعی در اتمام به موقع فازهای طرح‌های هادی	۰/۱۶۲	۸	
جلوگیری از مهاجرت با افزایش امکانات و عدالت فضایی	۰/۰۸۸	۹	

اولویت‌بندی توجه به عامل‌های اقتصادی

براساس اوزان ارائه‌شده در جدول شماره (۸) می‌توان گفت که در میان عوامل اقتصادی عامل‌های به «توسعه اشتغال جانبی و متنوع» با وزن ۰/۵۲۴، «پرداخت به موقع هزینه‌های تخریبی» با وزن ۰/۴۶۶ و «افزایش سطح رفاه و کیفیت زندگی» با وزن ۰/۳۲۴ از اهمیت بیشتری نسبت به سایر عامل‌ها برخوردار هستند و باید به هنگام اجرای طرح هادی به آن‌های بیش از سایر عوامل توجه نمود. همچنین میزان نرخ ناسازگاری در این عامل به مانند سایر بخش‌ها از مقدار قابل قبولی برخوردار است.

جدول ۸. اولویت‌بندی توجه به عامل‌های اقتصادی به هنگام اجرای طرح

عامل‌های اقتصادی	وزن	اولویت	نرخ ناسازگاری
توسعه اشتغال جانبی و متنوع	۰/۵۲۴	۱	۰/۰۹
پرداخت به موقع هزینه‌های تخریبی	۰/۴۶۶	۲	
افزایش سطح رفاه و کیفیت زندگی	۰/۳۲۴	۳	
در اختیار قرار دادن تسهیلات و اعتبارات	۰/۲۱۶	۴	
استفاده از نیروها محلی در هنگام اجرا	۰/۱۸۸	۵	
توسعه فعالیت‌های پسین و پیشین کشاورزی	۰/۱۷۶	۶	
توسعه فعالیت‌های تولیدی و تکمیلی	۰/۱۲۸	۷	
افزایش زمینه گردشگری در مناطق روستایی	۰/۰۹۴	۸	
صدور مالکیت مسکن روستایی	۰/۰۶۴	۹	

اولویت‌بندی توجه به عامل‌های فرهنگی

نتایج مقایسات زوجی در زیر بخش‌های فرهنگی بیانگر آن بود که در میان عوامل موردبررسی عامل‌های «توجه به بافت‌های فرهنگی و تاریخی منطقه»، «عدم به کارگیری زور و اجبار به هنگام اجرای طرح» و «توجه به آداب و رسوم هر منطقه» با اوزان ۰/۴۱۷، ۰/۳۴۲ و ۰/۲۸۱ به ترتیب از اولویت بالاتری نسبت به سایر موارد برخوردارند (جدول ۹).

جدول ۹. اولویت‌بندی توجه به عامل‌های فرهنگی به هنگام اجرای طرح

عامل‌های فرهنگی	وزن	اولویت	نرخ ناسازگاری
توجه به بافت‌های فرهنگی و تاریخی منطقه	۰/۴۱۷	۱	۰/۰۹
عدم به کارگیری زور و اجبار به هنگام اجرای طرح	۰/۳۴۲	۲	
توجه به آداب و رسوم هر منطقه	۰/۲۸۱	۳	
توجه اعتقادات مذهبی مردم به هنگام اجرای طرح	۰/۲۳۷	۴	
استفاده از مجریان آشنا با فرهنگ مردم محلی	۰/۱۶۸	۵	
توسعه فعالیت‌های آموزشی و فرهنگی در روستا	۰/۱۲۹	۶	
بهبود روابط فرهنگی مردم با دولت	۰/۱۰۴	۷	
تقویت و تشکیل سازمان‌های غیردولتی در زمینه اجر و افزایش تعهد مردم به طرح	۰/۰۸۳	۸	
استفاده از نماینده‌های مردم در تمامی مراحل اجرای طرح (جهت ارتباط صحیح با مردم)	۰/۰۴۹	۹	

اولویت‌بندی توجه به عامل‌های فیزیکی - کالبدی

اولویت‌بندی عامل‌های فیزیکی - کالبدی مورد بعدی تحلیل‌های آماری بود، نتایج این بخش در جدول شماره (۱۰) ارائه شده است. نتایج این بخش حاکی از آن است که موارد «بهبود وضعیت راه‌ها و آسفالت‌نمودن دقیق روستاها بعد فعالیت‌های خدماتی (مانند گازکشی)» با وزن ۰/۵۰۱، «مقاوم‌سازی مسکن‌های روستایی جهت کنترل سوانح طبیعی» با وزن ۰/۴۲۹ و «بهبود مسکن روستایی براساس روش‌های عمرانی نوین بافت روستایی» با وزن ۰/۳۰۸ از اولویت بالاتری نسبت به سایر موارد برخوردارند که باید به این عوامل بیش از سایر عامل‌ها توجه نمود.

جدول ۱۰. اولویت‌بندی توجه به عامل‌های فیزیکی - کالبدی به هنگام اجرای طرح

نرخ ناسازگاری	اولویت	وزن	عامل‌های فیزیکی - کالبدی
۰/۰۸	۱	۰/۵۰۱	بهبود وضعیت راه‌ها و آسفالت‌ه نمودن دقیق روستاها بعد فعالیت‌های خدماتی (مانند گازکشی)
	۲	۰/۴۲۹	مقاوم‌سازی مسکن‌های روستایی جهت کنترل سوانح طبیعی (مانند زلزله و سیل)
	۳	۰/۳۶۱	بهسازی مساکن روستایی براساس روش‌های عمرانی نوین بافت روستایی
	۴	۰/۳۰۸	تغییر در پوشش و کیفیت معابر
	۵	۰/۲۵۵	جذب امکانات خدمات رفاهی و زیربنایی
	۶	۰/۱۸۳	توسعه بازارهای جدید و هفتگی در مناطق روستایی
	۷	۰/۱۰۶	جلوگیری از تخریب اراضی باغی و زراعی اطراف روستا
	۸	۰/۰۸۲	فراهم‌سازی زمینه اجرای طرح‌های عمرانی دیگر در روستا
	۹	۰/۰۴۱	تغییر در الگوی ساخت‌وسازهای روستایی

اولویت‌بندی توجه به عامل‌های زیست‌محیطی

در نهایت در بررسی عامل‌های زیست‌محیطی تأثیرگذار بر اجرای موفقیت‌آمیز طرح هادی در مناطق روستایی نتایج نشان داد که عامل‌های «توسعه بهداشت و جمع‌آوری فاضلاب‌های محلی و پساب خانگی» با وزن نسبی ۰/۴۰۱، «مکان‌یابی مناسب برای دفن زباله‌های خانگی در بیرون از روستا» با وزن نسبی ۰/۳۲۸ و «زیباسازی و بهسازی فضای سبز روستا» با وزن نسبی ۰/۲۷۶ اهمیت بالاتری نسبت به سایر موارد دارد (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. اولویت‌بندی توجه به عامل‌های زیست‌محیطی به هنگام اجرای طرح

نرخ ناسازگاری	اولویت	وزن	عامل‌های زیست‌محیطی
۰/۰۹	۱	۰/۴۰۱	توسعه بهداشت و جمع‌آوری فاضلاب‌های محلی و پساب خانگی
	۲	۰/۳۲۸	مکان‌یابی مناسب برای دفن زباله‌های خانگی در بیرون از روستا
	۳	۰/۲۷۶	زیباسازی و بهسازی فضای سبز روستا
	۴	۰/۲۰۴	جلوگیری از قطع درختان کهنسال و تاریخی در روستاها
	۵	۰/۱۵۷	هدایت و جمع‌آوری آب‌های سطحی در روستاها
	۶	۰/۱۰۶	کاهش آلودگی و گردوغبار فضای روستایی از طریق آسفالت‌ه نمودن راه‌های ارتباطی
	۷	۰/۰۸۸۹	جمع‌آوری و انتقال به‌موقع زباله‌های خانگی به بیرون روستا
	۸	۰/۰۶۷	جمع‌آوری فضولات حیوانی در داخل روستا و انتقال آن به بیرون از روستا

بحث

نتایج پژوهش نشان داد برای اجرای موفق این طرح‌ها ابتدا باید به ترتیب به مباحث اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فیزیکی - کالبدی و زیست‌محیطی توجه شود که در ادامه به تشریح این موارد پرداخته می‌شود.

عوامل اجتماعی

در بررسی عوامل اجتماعی نتایج نشان داد که برای اجرای طرح هادی بایستی در مرحله آغازین نیازسنجی دقیقی براساس هر منطقه صورت پذیرد؛ زیرا بسیاری از طرح‌های اجرایی طرح هادی مطابق با نیاز جوامع روستایی نیست و آنان نیز استقبالی در این زمینه به عمل نمی‌آورند (سواری و همکاران، ۱۳۹۲؛ عزمی و همکاران، ۱۳۹۵). نتایج حاکی از آن است که در این گونه طرح‌ها، عدم مشارکت مردم از مقبولیت طرح می‌کاهد. بنابراین، بایستی ذینفعان روستایی در چهار مرحله تصمیم‌گیری، اجرا، ارزشیابی و تقسیم منافع مشارکت کنند. در ابتدا قبل از اجرای طرح نیاز است جلسات توجیهی با مردم برگزار شود تا مردم با اهداف طرح آشنا شود. زیرا بسیاری از مردم از اهداف طرح‌های و مزایایی که این طرح می‌تواند برای مردم در پی داشته باشد آشنا نیستند و به طرح هادی به‌عنوان یک طرح هدایتی و از پیش تعیین شده نگاه می‌کنند. این تغییر نگرش نیازمند افزایش آگاهی عمومی و توجه به خواست‌ها و نیازهای مردم محلی می‌باشد. این فعالیت‌ها نه تنها به اجرای موفق طرح‌های هادی کمک می‌کند بلکه منجر به افزایش رضایت مردم روستایی از طرح هادی می‌شود.

عوامل اقتصادی

دومین عامل مهم که متولیان توسعه روستایی باید به آن توجه ویژه‌ای داشته باشند، عوامل اقتصادی است که در چند سال اخیر مورد غفلت متولیان امر قرار گرفته است (Savari et al., 2013; Savari & Khaleghi, 2023; Savari & Khaleghi, 2024). عامل مهم در این زمینه برای اجرای موفق طرح‌های هادی روستایی، توجه به توسعه اشتغال در مناطق روستایی است. این طرح باید از اهداف صرفاً فیزیکی - کالبدی فاصله گرفته و به توسعه اشتغال در زمینه کشاورزی، صنایع دستی و صنایع تبدیلی تکمیلی روی آورد. همچنین بایستی در موارد تخریب، هزینه‌های منازل مسکونی به‌موقع و در اسرع وقت با برآورد هزینه کارشناسی جبران گردد. زیرا براساس تجارب، بسیاری از روستاییان از میزان هزینه پرداختی و زمان پرداخت آن به‌شدت ناراضی بودند. بنابراین، نیاز است برآوردهای دقیقی از میزان خسارات به عمل آید و یا می‌توان بخشی از هزینه‌ها را به‌صورت وام‌ها و اعتبارات با بهره کم در اختیار روستاییان قرارداد.

عوامل فرهنگی

سومین عامل مهم در موفقیت طرح هادی در مناطق روستایی، عوامل فرهنگی است. طرح‌های هادی در بسیاری مناطق روستایی باعث تهدید بافت‌های تاریخی و باستانی شده است و با تخریب بافت‌های تاریخی از میزان قابلیت گردشگری این مناطق به‌شدت کاسته است (Jamshidi et al., 2017). بنابراین، نیاز است در زمان اجرای طرح‌های هادی در این مناطق، زمینه و زیرساخت گردشگری فراهم گردد. همچنین نیاز است به هنگام تخریب منازل و مکان‌ها روستایی از به‌کارگیری زور و اجبار جلوگیری نمایند. این امر با فراهم نمودن مشارکت اولیه روستاییان و

آگاهی دادن به آنان در زمینهٔ اثرات طرح قابل‌رفع است. زیرا زمانی که جوامع روستایی بر اثرات مثبت طرح بر زندگی خود آگاهی داشته باشند، از طرح هادی استقبال می‌کنند.

عامل‌های فیزیکی - کالبدی

چهارمین عامل مهم دیگر در طرح هادی که باید به آن توجه نماید عامل‌های فیزیکی - کالبدی است. در حالی که در چند سال گذشته طرح‌های اجرایی بیشترین تأثیر را بر مناطق روستایی از ابعاد فیزیکی - کالبدی داشته‌اند و توجه به سایر ابعاد غفلت نموده است (رکن‌الدین افتخاری و ۱۳۹۷؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۲). یکی از مواردی که باید در این عامل باید به آن توجه ویژه شود، بهبود وضعیت و آسفالت نمودن معابر روستایی می‌باشد. بسیاری از طرح‌های اجرایی در مناطق روستایی کشور قبل از انجام فعالیت‌های عمرانی صورت می‌گیرد. بنابراین، در زمان انجام فعالیت‌های عمرانی - خدماتی مانند گازکشی مجبور به تخریب دوبار جدول‌ها و آسفالت راه‌های روستایی هستند. اغلب مشاهده شده که بعد از فعالیت‌های خدماتی معمولاً فعالیت‌های ترمیمی صورت نمی‌گیرد و بدون هیچ‌گونه اقدامی رها می‌شود که بدین ترتیب فعالیت‌های اجرایی طرح هادی کارایی و اثربخشی خود را از دست می‌دهند.

عامل‌های زیست‌محیطی

در نهایت آخرین عامل مورد توجه در طرح‌های مورد عامل‌های زیست‌محیطی است. بسیاری از مناطق روستایی به دلیل عدم امکانات و زیرساخت‌های مناسب از لحاظ بهداشتی مشکلات اساسی دارند (Savari & Khaleghi, 2025). جمع‌آوری فاضلاب‌های محلی و پساب‌های خانگی یکی از مهم‌ترین مشکلات فضای روستایی ایران هست که باید برای این مشکل چاره اساسی اندیشیده شود. علاوه بر این، مکان‌یابی دفع زباله‌های خانگی در بیرون روستا می‌باشد. بنابراین، نیاز است با در نظر گرفتن معیارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی یک مکان مهم و مناسب برای دفع زباله‌ها در نظر گرفته شود؛ زیرا در بسیاری از مناطق روستایی عدم مکان‌یابی مناسب باعث شده که چهره نامناسبی در بیرون روستا دیده شود.

نتیجه‌گیری

طرح‌های هادی نزدیک به چهار دهه می‌باشد که در مناطق روستایی ایران اجرا شده است. این طرح‌ها باهدف، افزایش کیفیت زندگی و ارتقای معیشت و سطح رفاهی آن‌ها پای به عرصه‌های روستایی نهاد. اما این طرح‌های در چند سال بعد فیزیکی - کالبدی بر سایر جنبه‌ها و اهداف طرح غلبه دارد و در بسیاری از مناطق تهدیدی برای بافت‌های تاریخی و باستانی مناطق روستایی محسوب می‌شود، علاوه بر این، در مناطقی نیز نه تنها به اهداف خود نرسیده اجرای این طرح‌ها موجب نارضایتی مردم روستایی را نیز فراهم نموده است. در این راستا این پژوهش باهدف عوامل مؤثر بر اجرای موفق این طرح‌ها در مناطق روستایی انجام شد. بنابراین، به‌طور کلی می‌توان گفت که

نتایج این پژوهش بینش‌های جدیدی در زمینه اجرای طرح هادی در مناطق روستایی برای سیاست‌گذاران فراهم می‌کند.

با توجه به اینکه عوامل اجتماعی نقش مهمی در اجرای موفق طرح‌های هادی روستایی داشته‌اند، به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توصیه می‌شود که از میزان متمرکز بودن برنامه‌های اجرایی طرح کاسته شود و تا حد امکان طرح هادی به صورت انعطاف‌پذیر و منطبق با شرایط بومی اجرا گردد. همچنین با در اختیار قرار دادن تسهیلاتی در قالب وام‌های کم‌بهره جهت توسعه کسب و کارهای اجتماعی، می‌توان به بهبود سطح رفاه و کیفیت زندگی جوامع روستایی کمک نمود و زمینه افزایش رضایتمندی و اجرای موفق طرح هادی را فراهم آورد. از مهم‌ترین موارد دیگری که باید در هنگام اجرای طرح هادی مورد توجه قرار گیرد، استفاده از تسهیلاتگران بومی و آشنا به فرهنگ منطقه است؛ زیرا مردم دیگر به مجریان طرح به عنوان افراد مأمور دولت نگاه نمی‌کنند و این مهم به افزایش پذیرش و مقبولیت طرح نزد جوامع محلی کمک می‌کند. علاوه بر این نیاز است که نوسازی خانه‌های روستایی با استفاده از مصالح مناسب و مقاوم صورت پذیرد تا خانوارهای روستایی از امنیت مناسب بهنگام سوانح طبیعی برخوردار باشند. از سوی دیگر، توجه اساسی به زیباسازی و بهسازی فضای سبز می‌تواند علاوه بر جلوگیری از بروز گردوغبار، به محیط روستا طراوت خاصی ببخشد. همچنین پیشنهاد می‌شود که به هنگام اجرای طرح هادی به حفظ درختان کهنسال که نزد جوامع محلی اهمیت و جایگاه خاصی دارند توجه ویژه‌ای شده و از قطع بی‌مورد آن‌ها پرهیز گردد.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان به اندازه یکسان در مفهوم‌سازی و نگارش مقاله سهم بودند و تمام نویسندگان محتوای نسخه نهایی را تأیید نموده‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آن‌ها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

- افراخته، حسن، جوان، فرهاد و ریاحی، وحید. (۱۳۹۴). پایداری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان رضوانشهر. جغرافیا (فصلنامه علمی انجمن جغرافیایی ایران)، ۱۳(۴۶)، ۹۳-۱۱۷.
- امیرانتخابی، شهرام؛ جوان، فرهاد و جاوید، لقمان. (۱۳۹۷). تحلیل جایگاه سکونتگاه‌های روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور مورد مطالعه: برنامه‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی پس از انقلاب اسلامی (۹۵-۱۳۶۸). راهبرد/اجتماعی فرهنگی، ۷(۴)، ۳۵-۷۲.
- حیدری مکرر، حمید. نسیمی، حمیدرضا. رمضان‌پور. زهره. (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات طرح‌های هادی بر سلامت روان روستاییان (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان داراب). نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۹(۵۵)، ۱۹۳-۲۱۰.
- رضایی، روح‌الله و صفا، لیلان. (۱۳۹۱). تحلیل مشکلات اجرایی طرح هادی در مناطق روستایی شهرستان زنجان، فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۱۴۲(۱)، ۴۹-۶۲.
- رضایی، روح‌الله؛ شوکتی آملانی، محمد. (۱۳۹۲). شناسایی و تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای سرین دیزج)، فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۱۴۴(۲)، ۷۵-۸۴.
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران. انتشارات قومس، چاپ دوم، تهران.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، خلیفه، ابراهیم، پورطاهری، مهدی و رحمانی فضل، عبدالرضا. (۱۳۹۷). ارزیابی فرا تحلیل مقالات طرح‌های هادی روستایی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۹(۱)، ۲۹-۴۱.
- ریاحی، وحید. نوری، آذر. (۱۳۹۷). تحلیل اثرات امنیت اجتماعی در کیفیت زندگی خانوارهای روستایی خرمدره. فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۱(۱)، ۲۴۵-۱۵۸.
- سواری، مسلم، سوختانلو، مجتبی و شوکتی آملانی، محمد. (۱۳۹۹). اثرات طرح‌های هادی بر منابع معیشت خانوارهای روستایی در شهرستان دیواندره، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۹(۳۳)، ۲۱۱-۲۳۸.
- سواری، مسلم، شیر، نعمت‌الله و شعبانعلی فمی، حسین. (۱۳۹۲). تحلیل عوامل مرتبط با رضایتمندی روستاییان از طرح هادی، فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۳۲(۲)، ۶۷-۸۲.
- شارع‌پور، محمود. (۱۳۷۰). بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی اجرای طرح‌های بهسازی در روستاهای استان آذربایجان شرقی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
- شماعی، علی، احمدآبادی، فرشته و احمدآبادی، حسن. (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه‌ی ۴ موردی: شهرستان نیشابور)، مجله‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۳(۶)، ۴۷-۶۲.
- عزمی، آتیژ، نوری، مجتبی. نصیری، اکرم. بابایی، تیمور. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر در بهبود عملکرد طرح هادی از دیدگاه دهیاران و اعضای شورای اسلامی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه. فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۶(۴۲)، ۸۳-۱۰۸.
- عظیمی، نورالدین، مولائی هاشجین، نصراله و عاشقی، اردشیر. (۱۳۹۱). بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی: شهرستان میاندوآب)، چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، ۷(۱۹)، ۲۵-۳۷.
- عظیمی، نورالدین؛ جمشیدیان مجاور، مجید. (۱۳۸۴). بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی: مطالعه موردی غرب گیلان. نشریه هنرهای زیبا، ۲۲(۱)، ۲۵-۳۴.
- عنابتانی، علی اکبر، سجاسی قیداری، حمدالله و جعفری، فهمیه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر اجرای طرح هادی روستایی بر کیفیت عینی زندگی روستائیان شهرستان فریمان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۶(۴۳)، ۸۱-۱۰۵.
- قنبری، سیروس. محمدی، حسن. (۱۳۹۶). بررسی میزان رضایتمندی جوامع روستایی از مکان‌یابی کاربری‌ها در طرح هادی روستایی مطالعه موردی: روستاهای نمونه دهستان خانمیرزا. شهرستان لردگان. فصلنامه جغرافیا و توسعه، ۴۷(۲)، ۳۷-۵۰.

- محمدی یگانه، بهروز، نباتی، عباس و چراغی، مهدی. (۱۳۹۱). تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان کرانی - شهرستان بیجار)، مسکن و محیط روستا، ۱۳۹(۱)، ۹۹-۱۱۱.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن و یاری، ارسطو. (۱۳۸۹). حفاظت محیط زیست و برنامه ریزی توسعه فیزیکی روستا با تأکید بر ارزیابی طرح های هادی روستایی، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، ۳۹(۳)، ۴۵-۶۰.
- موسوی، میرنجف، پورآقایی، عبدالله، منوچهری میاندوآب، ایوب و محمدی، میرصادق. (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات طرح های هادی روستایی در توسعه سکونتگاه های روستایی استان آذربایجان غربی، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۲۸(۱)، ۲۳-۱۳۶.
- موسوی قهیدرخانی، م. (۱۳۸۳). ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح های بهسازی روستایی استان اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- و ثوقی، منصور. (۱۳۶۷). گزارش بررسی اقتصادی و اجتماعی اجرای طرح های بهسازی در استان همدان، کنفرانس روستا، رشد و توسعه، وزارت جهاد سازندگی، ۴۲-۲۷.
- ویسی، فرزاد. قربانی، محمدصدیق. اسدی، سیوان. (۱۳۹۷). بررسی اثرات اجرای طرح هادی بر تاب آوری کالبدی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مریوان). فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۱۶۴(۴)، ۱۳-۳۰.

References

- Afrakhte, H., Javan, F. and Riahi, V. (2015). Economic sustainability of rural settlements in Razvanshahr city. *Geography*, 13(46), 93-117.
- Amirentekhabi, S., Javan, F. and Javid, L. (2019). An Analysis of Rural Habitations in Country's Development Plan The Case Study of Economic-Social Plans after the Islamic Revolution (1989-2016). *Socio-Cultural Strategy*, 7(4), 35-72. [In Persian].
- Azimi, N., & Jamshidian Mojavar, M. (2005). Assessing the physical effects of rural guidance plan implementation: A case study of western Gilan. *Journal of Fine Arts*, 22(1), 25-34. [In Persian].
- Azmi, A., Nouri, M., Nasiri, A., & Babaei, T. (2016). Investigating factors influencing the improvement of rural guidance plan performance from the perspective of village administrators and Islamic council members in Kermanshah County. *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 16(42), 83-108. [In Persian].
- Fischer, S. L., Koshland, C. P., & Young, J. A. (2005). Social, economic, and environmental impacts assessment of a village-scale modern biomass energy project in Jilin province, China: local outcomes and lessons learned. *Energy for Sustainable Development*, 9(4), 50-59.
- Ghanbari, S., & Mohammadi, H. (2017). Assessing rural communities' satisfaction with land-use allocation in rural guidance plans (Case study: Sample villages of Khanmirza District, Lordegan County). *Geography and Development Quarterly*, 47(2), 37-50. [In Persian].
- Heidari Mokarrar, H., Nasimi, H. R., & Ramazanpour, Z. (2019). Evaluating the effects of rural guidance plans on the mental health of villagers (Case study: Central District of Darab County). *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 19(55), 193-210. [In Persian].
- Jalalian, H., Khodaei, S., & Amini Ghavaghlou, E. (2017). Effects of Hadi project implementation on physical development of rural settlements (Case study: Samarin section in Ardabil city), *Journal of Rural Research*. 6(17), 112-131.
- Jamshidi, O., Sobhani, S. M. J., Hajimirrahimi, S. D., & Nourozi, A. (2017). on the Effects of tourism Development on rural Areas (A case Study of giayn District, nahvand county). *International Journal of Agricultural Management and Development*, 8(2), 287-297.
- Kelly M. Hoehner, C. M. Baker C. A. Bernnan Ramirez, E. K. L. Brownsosn C. R. (2006). Promoting physical activity in communities: Approaches for successful evaluation of program and policies. *Evaluation of Community-Based Physical Activity Programs*. 29(13), 280-292.
- Long, H. Zou, J. Pykett, J. Li, Y. (2012). Analysis of rural transformation development in China Since the turn of the new millennium. *Journal of Applied Geography*. 31(9), 1094-1105.

- Mohammadi Yeganeh, B., Nabati, A., & Cheraghi, M. (2012). Explaining the effects of rural guidance plan implementation on improving quality of life in rural areas (Case study: Korani District, Bijar County). *Housing and Rural Environment*, 139(1), 99-111. [In Persian].
- Mollaei Hashjin, N., Ghadiri Masoom, M., Azizi Damirchlou, A. (2016). Analysis of physical effects of rural guide projects from the perspective of villagers in the north of Ardabil province, Volume 6, Number 21; 75-92.
- Mottaghi Langaroudi, S. H., & Yari, A. (2010). Environmental conservation and physical development planning of villages with emphasis on evaluating rural guidance plans. *Geography and Environmental Planning*, 39(3), 45-60. [In Persian].
- Mousavi Ghahedehrahkani, M. (2004). Evaluating the social effects of rural improvement plans in Isfahan Province [Master's thesis in Social Sciences]. Shahid Beheshti University. [In Persian].
- Mousavi, M. N., Pouraghaei, A., Manouchehri Miandoab, A., & Mohammadi, M. S. (2014). Evaluating the effects of rural guidance plans on the development of rural settlements in West Azerbaijan Province. *Human Settlements Planning Studies*, 28(1), 23-136. [In Persian].
- Noshad, M., Savari, M., & Roueita, G. (2018). A hybrid AHP TOPSIS method for prospectively modeling of ultrasound assisted osmotic dehydration of strawberry. *Journal of food process engineering*, 41(8), e12928.
- Pourtaheri, M., Eftekhari, A. and Abbasi, M. (2012) Evaluation of the Performance of Rural Conductance Projects in the Physical Development of Rural Settlements, A Case Study: Nebobot and Khoroun Villages (Avangan Province). *Geography Quarterly and Environmental Sustainability*, 5(1), 25-36.
- Rezaei, R., & Safa, L. (2012). Analysis of executive challenges of rural guidance plans in rural areas of Zanzan County. *Housing and Rural Environment Quarterly*, 142(1), 49-62. [In Persian].
- Rezaei, R., & Shokati Amghani, M. (2013). Identification and analysis of the effects of rural guidance plan implementation in rural areas of Osku County (Case study: Serin Dizaj Village). *Housing and Rural Environment Quarterly*, 144(2), 75-84. [In Persian].
- Rezvani, M. R. (2008). An introduction to rural development planning in Iran (2nd ed.). Ghomes Publications. [In Persian].
- Riahi, V., & Nouri, A. (2018). Analyzing the effects of social security on the quality of life in rural households of Khorramdarreh. *New Perspectives in Human Geography*, 11(1), 158-245. [In Persian].
- Roknaddin Eftekhari, A. R., Khalifeh, E., Pourtaheri, M., & Rahmani Fazli, A. R. (2018). Meta-analysis evaluation of rural guidance plan articles in Iran. *Rural Research Quarterly*, 9(1), 29-41.
- Savari, M., & Amghani, M. S. (2022). SWOT-FAHP-TOWS analysis for adaptation strategies development among small-scale farmers in drought conditions. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 67, 102695.
- Savari, M., & Khaleghi, B. (2023). The role of social capital in forest conservation: An approach to deal with deforestation. *Science of The Total Environment*, 896, 165216.
- Savari, M., & Khaleghi, B. (2024). Factors influencing the application of forest conservation behavior among rural communities in Iran. *Environmental and Sustainability Indicators*, 21, 100325.
- Savari, M., & Khaleghi, B. (2025). Promoting safe and pro-environmental behaviors for sustainable forest management: Integrating Technology Acceptance Model and the Norm Activation Model. *Socio-Economic Planning Sciences*, 102158.
- Savari, M., Damaneh, H. E., & Damaneh, H. E. (2024). Conservation behaviors of local communities towards mangrove forests in Iran. *Global Ecology and Conservation*, 56, e03311.
- Savari, M., Ebrahimi-Maymand, R., & Mohammadi-Kanigolzar, F. (2013). The Factors influencing the application of organic farming operations by farmers in Iran. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, 5(4), 179-187.
- Savari, M., Jafari, A., & Shehrytavi, A. (2024). The impact of social capital to improve rural households' resilience against flooding: evidence from Iran. *Frontiers in Water*, 6, 1393226.
- Savari, M., Khaleghi, B., & Shahitavi, A. (2025). How to reduce the risk of climate change for the sustainability of rural farmers? Based on evidence from Iran. *Environmental and Sustainability Indicators*, 100581.
- Savari, M., Shehrytavi, A., & Amghani, M. S. (2023). Factors underpinning Iranian farmers' intention to conserve biodiversity at the farm level. *Journal for Nature Conservation*, 73, 126419.
- Savari, M., Shiri, N., & Shabanali Fami, H. (2013). Analysis of factors related to villagers' satisfaction with rural guidance plans. *Housing and Rural Environment Quarterly*, 32(2), 67-82. [In Persian].

- Savari, M., Sokhtanloo, M., & Shokati Amghani, M. (2020). Effects of rural guidance plans on livelihood resources of rural households in Divandarreh County. *Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 9(33), 211-238. [In Persian].
- Savari, S., Shabanali Fami, H., & Daneshvar Ameri, Z. (2015). Rural women's empowerment in improving household food security in the Divandarreh county. *Journal of Research and Rural Planning*, 3(4), 107-121.
- Shamaee, A., Ahmadiabadi, F., & Ahmadiabadi, H. (2014). Evaluating the effects of rural guidance plan implementation on rural settlements (Case study: Neyshabur County). *Journal of Rural Research and Planning*, 3(6), 47-62. [In Persian].
- Sharepour, M. (1991). Investigating the socio-economic effects of rural improvement plans in East Azerbaijan Province [Master's thesis]. University of Tehran. [In Persian].
- Shijie, J., Liyin, S., Li, Z. (2012). Empirical study on the contribution of the infrastructure to the coordinated development between urban and rural areas. *Prcedia Environmental Sciences*, 11(4), 1113-1118.
- Shokati Amghani, M., Mojtahedi, M., & Savari, M. (2023). An economic effect assessment of extension services of agricultural extension model sites for the irrigated wheat production in Iran. *Scientific Reports*, 13(1), 16947.
- Siegfried, B., Budjurova, E. (2011). Issues and challenges in rural development: compendium of approach for socio-economic and ecological development in developing countries, Margarf Publishers GmbH.
- Stefano, L. (2010). Facing the Water Framework Directive Challenges: A Baseline of Stakeholder Participation in the European Union. *Journal of Environmental Management*, 91(2), 1332-1340.
- Valencia Sandoval, C., Flanders, D. N., Kozak, R. A. (2010). Participatory Landscape planning and Sustainable community Development. *Landscape and urban planning*, 94(1), 63-70.
- Vosoughi, M. (1988). Report on the socio-economic evaluation of rural improvement plans in Hamadan Province. Conference on Rural Growth and Development, Ministry of Jihad-e Sazandegi, pp. 27-42. [In Persian].

